การใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเรียนการสอน: การสังเคราะห์งานวิจัยในบริบทสังคมไทย

Synthesis of research on the aspects of Facebook implementation in teaching and learning of Thailand social context

อาฟีฟี ลาเต๊ะ(Afifi Lateh)*

บทคัดย่อ

การสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้นำสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กไปใช้ในการเรียนการสอนตามบริบทสังคมไทย พบบทความวิจัยเพียง 5 ฉบับ การสังเคราะห์ได้ใช้แบบบันทึก และแบบประเมินคุณภาพบทความวิจัยเพื่อสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ นำไปสู่การสรุป และเปรียบเทียบความเหมือน ความต่างของบทความวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการสังเคราะห์พบว่านักวิจัยในประเทศไทยไม่ค่อยได้นำเฟซบุ๊กไปใช้ในการเรียนการสอนซึ่งให้ผลที่สวนทางกับจำนวนบัญชีผู้ใช้ในประเทศที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ 8 ของโลกรวมทั้งปรากฏต้นสังกัด และพบวารสารที่ตีพิมพ์บทความที่มาจากคณาจารย์ด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพียง 1 ฉบับ การประเมินคุณภาพบทความวิจัยจาก 15 ประเด็นพบว่า ประเด็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหามีความชัดเจนสะท้อนถึงความสำคัญกับเรื่องที่ทำวิจัย สมมติฐานการวิจัยถูกต้องตามหลักการวิจัย ผลที่คาดว่าจะได้รับให้รายละเอียดเชื่อมโยงกับเรื่องที่ทำวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัยสะท้อนถึงตัวแปรต้น ตัวแปรตามในเรื่องที่ทำวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความชัดเจน ผลการวิจัยมีรูปแบบการนำเสนอได้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะให้รายละเอียดที่สามารถต่อยอดงานวิจัยในอนาคตได้ สำหรับการกำหนดคำสำคัญจากบทความวิจัย และการตั้งชื่อเรื่องนั้น โดยส่วนใหญ่ไม่สะท้อนถึงการนำเฟซบุ๊กไปใช้จึงทำให้สารสนเทศที่ได้จากการสืบค้นเข้าถึงได้ลำบาก บางเรื่องเขียนไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทำให้ตีความได้หลายทิศทาง การอภิปรายผลโดยส่วนใหญ่มักอภิปรายอิงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปถึงความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ มีเพียงบางบทความวิจัยที่ได้นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอภิปรายร่วมด้วย

คำสำคัญ: เฟซบุ๊ก การจัดการเรียนการสอน การสังเคราะห์งานวิจัย

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี E-mail: afifi.l@psu.ac.th

Assist. Prof. Ph.D. Department of Educational Evaluation and Research, Faculty of Education, Prince of Songkla University Pattani Campus E-mail: afifi.l@psu.ac.th

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

Abstract

The synthesis of research on the aspects of Facebook implementation in teaching and learning of Thailand social context found only five research papers. A recording and evaluation form for qualitative synthesis to summary and comparison of similarity and dissimilarity of research articles using content analysis techniques. The synthesis found that researchers in Thailand rarely use Facebook for learning and teaching, which opposite results of the number of accounts in the country which were eight places in the world, and only one article appearance from the author at faculty of education. Evaluation of the quality of research articles from 15 issues found that the background and significance of the problem was clear; reflect on the importance of research, research hypothesis was based on research principles, expected results will be given to the details associated with the research title ,the research framework reflects early variables, variables based on research title, data collection was clear, research results were clearly presented and consistent with research objectives including suggestions for future research. On the other hand, the key words from research articlesand naming it most do not reflect the use of Facebook, so the information obtained from the query was difficult, some writings were inconsistent with the purpose of the research, and so many interpretations were possible. Moreover, most of the discussions were often based on relevant research to conclude whether or not consistent with the research, there were only some research articles that have brought the relevant theories together.

Keywords: Facebook, The teaching and learning, Research synthesis

บทนำ

เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องซึ่งมีจำนวนผู้เปิดบัญชีใช้งานเฟซบุ๊กทั่วโลก 1590 ล้านคน โดยมีผู้ใช้งานในประเทศไทย 38 ล้านคนคิดเป็นอันดับ 3 ของอาเซียนที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด รองจากประเทศอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ แบ่งเป็นเพศชาย 19.5 ล้านบัญชี และเพศหญิง 18.5 ล้านบัญชี โดยช่วงอายุ 18-24ปี และ 25-34 ปีจะเปิดใช้งานมากที่สุดพอๆ กันคิดเป็นช่วงอายุละ 5.9 ล้านบัญชี (ThothZocial, 2016) เห็นได้ว่าช่วงอายุดังกล่าวเป็นวัยเรียนระดับอุดมศึกษา และวัยทำงานตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่สนใจการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมมากที่สุด รวมทั้งสนใจสิ่งแปลกใหม่ที่จะสามารถตอบโจทย์การใช้ชีวิตทั้งการเรียน การทำงาน การท่องเที่ยว หรือการทำงานอดิเรก เป็นต้น

เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีคุณอนันต์ และโทษมหันต์ กล่าวคือ เฟซบุ๊กทำให้เจอเพื่อนเก่าที่ห่างหายกันมานานกลับมาพูดคุยกันอีกครั้ง สร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนใหม่ ทราบความคืบหน้าหรือความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์หรือบุคคลที่ตนเองสนใจ เกิดเครือข่ายสังคมที่มีเป้าหมายบางอย่างร่วมกัน รวมทั้งทำให้บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มีปัญหาในการปรับตัวทางสังคม อยู่อย่างโดดเดี่ยว สามารถเติมเต็มชีวิตทางสังคมให้

ดีขึ้นได้ ในทางกลับกันเฟซบุ๊กทำให้ผู้ใช้งานเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ พูดคุยกับคนอื่นในชีวิตจริงน้อยลง มีความขัดแย้งกับคนที่รู้จักในเฟซบุ๊ก ไม่มีสมาธิในการเรียน หรือการทำงาน พักผ่อนไม่เพียงพอ คิดว่าตนเองด้อยกว่าคนอื่น มีการเขียนข้อความยั่วยุ ใส่ร้ายกัน กังวลกับข้อมูลข่าวสารบนเฟซบุ๊ก กลัวหรือรู้สึกถูกคุกคามจากเฟซบุ๊ก รวมทั้งสามารถเข้าถึงข้อมูลของอีกฝ่ายได้ง่าย แต่จากงานวิจัยของ Gafni and Deri (2012) พบว่าเฟซบุ๊กจะสามารถช่วยเหลือนักศึกษาที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ แต่ไม่ได้ช่วยให้สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนในสถาบันเดียวกันเพิ่มขึ้น และจากงานวิจัยของ กันต์ธีร์ อนันตพงศ์ และจารุรินทร์ ปิตานุพงศ์ (2557) พบว่ามีนักศึกษาร้อยละ 25.2 ที่คิดว่าตนเองไม่ติดเฟซบุ๊ก แต่จากผลการประเมินเข้าข่ายว่าติดเฟซบุ๊ก และยังทำให้ประสิทธิภาพการเรียนลดลง รวมทั้งคิดจดจ่อลดลงอีกด้วย

การนำเฟซบุ๊กมาใช้ในการเรียนการสอนจึงจัดได้ว่าเป็นความพยายามในการนำสิ่งที่นักศึกษาซึ่งเป็นวัยเรียนระดับอุดมศึกษาให้ความสนใจ หรือจดจ่อในสิ่งนั้น ดึงเข้ามาสู่เนื้อหาการเรียนการสอนที่ได้สร้างขึ้นมาด้วยการเบนความสนใจ หรือจดจ่อเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในเนื้อหาที่สร้างไว้ แม้ว่านักศึกษาจะใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเรียนการสอนในปริมาณที่น้อยมากก็ตาม ดังงานวิจัยของ Pempek, Yermoleyeva, and Calvert (2009) ที่พบว่านักศึกษาจะสื่อสารด้านวิชาการผ่านทางเฟซบุ๊กเพียงร้อยละ 17 งานวิจัยของ Gafni and Deri (2012) พบว่านักศึกษามีการสื่อสารทางวิชาการร้อยละ 35 งานวิจัยของกันต์ธีร์ อนันตพงศ์ และจารุรินทร์ ปิตานุพงศ์ (2557) พบว่านักศึกษาติดเรื่องเรียน/งานร้อยละ 70 และงานวิจัยของเสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร (2559) พบว่านักเรียนใช้สังคมออนไลน์เพื่อคุยกับเพื่อนเกี่ยวกับการเรียนและการบ้านร้อยละ 77.5 จากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าเริ่มมีแนวโน้มในทางเพิ่มขึ้นในการสื่อสารเรื่องราวทางวิชาการผ่านเฟซบุ๊กของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา และจากงานวิจัยของ Gafni and Deri (2012) พบว่าเฟซบุ๊กจะเป็นช่องทางการสื่อสารข้อมูลเชิงวิชาการ (บางครั้งดีกว่าเวบไซต์ของสถาบันนั้นๆ ด้วย) เกิดความสัมพันธ์เชิงวิชาการระหว่างนักศึกษา ช่องทางการหางานทำระหว่างเรียน หรือหลังจบการศึกษา ลดเวลาในการหาข้อมูลทางวิชาการ

ในประเทศไทยมีการนำสื่อสังคมออนไลน์ไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเปิดกลุ่มการเรียนในแต่ละวิชาเพื่อนัดแนะ กำหนดชิ้นงาน หรือร่วมกันอภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวข้อง แต่มีการดำเนินการวิจัยโดยการนำเฟซบุ๊กไปสนับสนุนการเรียนการสอนยังไม่มากนัก งานวิจัยนี้จึงสนใจจะสังเคราะห์งานวิจัยว่าผลลัพธ์จากการใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเรียนการสอนเป็นอย่างไร เพื่อเชื่อมโยงความรู้จากงานวิจัยในอดีตกับงานวิจัยที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งเพื่อใช้ในการค้นคว้านำไปสู่การเกิดองค์ความรู้ใหม่ ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นทำให้ได้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือมากกว่าเดิมอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้นำสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กไปใช้ในการเรียนการสอนตามบริบทสังคมไทย

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งสังเคราะห์บทความวิจัยจากวารสารวิชาการในประเทศไทยที่มีการนำเสนอการใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเรียนการสอน โดยคัดเลือกบทความวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา (เนื่องจากผู้วิจัยดำเนินการภายใต้การให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา) และสืบค้นจากเว็บไซต์ Google Scholar, TCI และ ThaiLIS โดยใช้คำสืบค้นว่า “Facebook” “เฟซบุ๊ก” “การเรียนการสอน” “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้” “เครือข่ายสังคมออนไลน์” “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” “ทักษะ” คละกันไป หรือใช้เพียง 1-2 คำจากคำข้างต้นโดยคำว่า “เฟซบุ๊ก” เป็นคำหลักในทุกครั้งของการสืบค้น และสืบค้นบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2550-2560 ได้บทความทั้งสิ้นจำนวน 5 ฉบับ การวิจัยได้ใช้แบบบันทึก และแบบประเมินคุณภาพบทความวิจัยในรูปแบบรูบริกส์ 3 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี และพอใช้ โดยมีรายการประเมินจำนวน 15 ประเด็นดังนี้ ชื่อเรื่อง ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) ผลที่คาดว่าจะได้รับ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขอบเขตของการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี) แบบแผนการวิจัย เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีดัชนีความสอดคล้องของรายการประเมิน (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แต่มีการแก้ไขบางประโยคของรายการประเมินให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น การสังเคราะห์บทความวิจัยครั้งนี้มุ่งสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ (Qualitative Synthesis) นำไปสู่การสรุป และเปรียบเทียบความเหมือน ความต่างของบทความวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้นำสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กไปใช้เพื่อการเรียนการสอนเห็นได้ว่ามีงานวิจัยไม่มากนักที่ดำเนินการในลักษณะดังกล่าว ส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้านพฤติกรรม หรือทัศนคติจากการใช้เฟซบุ๊ก อาทิ งานวิจัยของภัทราพันธ์ หรุ่นรักวิทย์ (2557) หรืองานวิจัยของผุสดี ดอกพรม (2558) เมื่อพิจารณาวารสารที่ตีพิมพ์บทความวิจัยในประเด็นการใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเรียนการสอนนั้น น่าแปลกใจที่มีวารสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือทางเทคโนโลยีโดยตรงเพียง 1 ฉบับ ส่วนใหญ่เป็นวารสารที่ไม่เฉพาะเจาะจงครอบคลุมทั้งวารสารทางวิทยาศาสตร์ และวารสารทางสังคมศาสตร์ ผลดังตารางที่ 1

หากพิจารณาถึงต้นสังกัดของผู้ดำเนินการวิจัยก็ปรากฏเป็นคณาจารย์ทางครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพียง 1 ฉบับ และเป็นอาจารย์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพ และสังคมศาสตร์ ส่วนคำสำคัญที่ใช้ในบทความวิจัยนั้น ผู้วิจัยใช้คำว่าเฟซบุ๊กเพียง 2 ฉบับ นอกนั้นใช้คำว่าสื่อสังคมออนไลน์ เว็บเครือข่ายทางสังคม หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ นอกจากนี้มีคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในบางบทความ โดยใช้คำว่า การเรียนการสอน หรือการเรียนการสอนด้วยเว็บเครือข่ายทางสังคมเช่นเดียวกับการตั้งชื่อเรื่องของงานวิจัยที่พบว่ามีเพียง 2 เรื่องที่ใช้คำว่าเฟซบุ๊ก ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ปีที่พิมพ์ จำนวน และชื่อวารสารที่ตีพิมพ์บทความ

ปี พ.ศ.	จำนวนบทความ	ชื่อวารสาร
2555	1	- วารสารวิจัย มข.
2556	-	-
2557	-	-
2558	3	- วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร - วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) - วารสารวิทยาศาสตร์ประยุกต์
2559	1	- วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตารางที่ 2 คณะต้นสังกัด และคำสำคัญในบทความวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

คณะต้นสังกัดของผู้วิจัย	จำนวนบทความ	คำสำคัญที่ใช้	จำนวนบทความ
ศึกษาศาสตร์	1	เว็บไซต์เฟซบุ๊ก	2
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2	เว็บเครือข่ายทางสังคม	2
วิทยาศาสตร์สุขภาพ	1	สื่อสังคมออนไลน์	1
สังคมศาสตร์	1	เครือข่ายสังคมออนไลน์	1
		การเรียนและการสอนด้วยเว็บเครือข่ายทางสังคม	1
		การเรียนการสอน	2

บทความวิจัยทั้ง 5 ฉบับเป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ค้นหาความจริงจากข้อมูลปฐมภูมิด้วยการนำสื่อสังคมออนไลน์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ ได้แก่ วิชาการบริหารโครงการ วิชาชีวเคมี วิชาการถ่ายภาพทางการศึกษา วิชาการออกแบบและผลิตสื่อกราฟิกเพื่อการศึกษา และวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ได้มีการเพิ่มไลน์อีกช่องทางหนึ่งในการสื่อสารนอกเหนือจากเฟซบุ๊กซึ่งเป็นช่องทางหลักของบทความทั้ง 5 ฉบับมาจากบทความวิจัยของอัญชลี สุขในสิทธิ์ (2559) สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ/หรือความพึงพอใจเป็นเป้าหมายหลักของบทความวิจัยในการพัฒนากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งได้ใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง และใช้สถิติวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยสถิติทดสอบที โดยมีเพียงบทความวิจัยของจีราวรรณ ทองลิ้ม (2558) และทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ (2558) ที่ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมและความคิดเห็น หรือความพึงพอใจและใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียววัดหลังการทดลอง ใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่านั้น และบทความวิจัยของ อัญชลี สุขในสิทธิ์ (2559) ที่ศึกษาผลจากทักษะพิสัยในประเด็นทักษะการวิจัย และคุณภาพของรายงานการวิจัยเพิ่มเติมด้วยผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัยของบทความวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

ผู้วิจัย	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	กลุ่มตัวอย่าง	รายวิชา	แบบแผนการทดลอง	เครื่องมือที่ใช้	สถิติที่ใช้
ศันสนีย์ เสี้ยงพานิชย์ (2555)	- กิจกรรมบนเฟซบุ๊ก	- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน - ความพึงพอใจ	- นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์จำนวน30 คน	- วิชาการบริหารโครงการ	- กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง	- แผนการจัดการเรียนรู้ - กิจกรรมบนเฟซบุ๊ก - แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ - แบบสอบถามความพึงพอใจ	- ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน - t test
จีราวรรณ ทองลิ้ม (2558)	- การติดต่อสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก	- ความพึงพอใจ	- นิสิตระดับปริญญาตรีสาขาชีวเคมีจำนวน 143 คน	- วิชาชีวเคมี	- กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียววัดหลังการทดลอง	- แบบสอบถามความพึงพอใจ	- ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ (2558)	- การติดต่อสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก	- พฤติกรรม/ความคิดเห็น	- นิสิตระดับปริญญาตรีสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาจำนวน 38 คน	- วิชาออกแบบและผลิตสื่อกราฟิกเพื่อการศึกษา	- กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียววัดหลังการทดลอง	- แบบสอบถามพฤติกรรมและความคิดเห็น	- ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ภิรมย์ พาบุ (2558)	- กิจกรรมบนเฟซบุ๊ก	- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน - ความพึงพอใจ	- นักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 30 คน	วิชาการถ่ายภาพทางการศึกษา	- กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง	- กิจกรรมบนเฟซบุ๊ก - แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ - แบบสอบถามความพึงพอใจ	- ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน - t test
อัญชลี สุขในสิทธิ์ (2559)	- กิจกรรมบนเฟซบุ๊กและไลน์	- ความรู้พื้นฐานด้านระเบียบวิธีวิจัย -ทักษะการทำวิจัย -คุณภาพรายงานการวิจัย - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน - ทัศนคติ	- นิสิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาสังคมศึกษาจำนวน 105 คน	วิชาระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์	- กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง	- แบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐาน - แบบประเมินทักษะการทำวิจัย -แบบประเมินคุณภาพรายงานการวิจัย - แบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อการจัดการเรียน	- ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน - t test

ผลการประเมินคุณภาพบทความวิจัยโดยแบ่งรายการประเมินออกเป็น 15 ประเด็นพบว่า ประเด็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหามีความชัดเจน สะท้อนถึงความสำคัญกับเรื่องที่ทำวิจัย สมมติฐานการวิจัยถูกต้องตามหลักการวิจัย ผลที่คาดว่าจะได้รับให้รายละเอียดเชื่อมโยงกับเรื่องที่ทำวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัยสะท้อนถึงตัวแปรต้น ตัวแปรตามในเรื่องที่ทำวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความชัดเจน ผลการวิจัยมีรูปแบบการนำเสนอได้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะให้รายละเอียดที่สามารถต่อยอดงานวิจัยในอนาคตได้ โดยผลประเมินใน 7 ประเด็นข้างต้นอยู่ในระดับดีมาก

สำหรับประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัยพบ 1 ฉบับที่ไม่สอดคล้องกับชื่อเรื่องซึ่งบทความดังกล่าวตั้งชื่อเรื่องที่ผู้อ่านอาจตีความได้หลายทาง จึงได้ผลการประเมินในระดับดีมาก 4 ฉบับ และระดับดี 1 ฉบับส่วนประเด็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบ 2 ฉบับสอดคล้องกับปัญหาหรือวัตถุประสงค์การวิจัย มีความทันสมัยและเชื่อมโยงกับงานวิจัยในอดีต แต่อีก 2 ฉบับมีปริมาณเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่มากพอ และไม่ปรากฏเอกสารจากต่างประเทศจึงได้ผลการประเมินในระดับดีมาก 2 ฉบับ และระดับดี 3 ฉบับ ประเด็นแบบแผนการวิจัยพบ 2 ฉบับที่เขียนได้สอดคล้องกับปัญหาและกิจกรรมที่ได้ดำเนินการในการทำวิจัยแต่อีก 3 ฉบับไม่ได้เขียนแบบแผนแต่สามารถทราบรายละเอียดจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีความเหมาะสมจึงได้ผลการประเมินในระดับดีมาก 3 ฉบับ และระดับดี 2 ฉบับ

ประเด็นเครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือพบ 2 ฉบับที่ไม่ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาเครื่องมือจึงได้ผลการประเมินในระดับดีมาก 3 ฉบับ และระดับพอใช้ 2 ฉบับ ส่วนประเด็นการอภิปรายผลพบ 1 ฉบับที่มีการอภิปรายอิงทั้งทฤษฎีและงานวิจัย และอีก 3 ฉบับมีการอภิปรายอิงงานวิจัย และอีก 1 ฉบับมีการอภิปรายตามแนวทางของผู้วิจัย จึงได้ผลการประเมินในระดับดีมาก 1 ฉบับ ระดับดี 3 ฉบับ และระดับพอใช้ 1 ฉบับหากพิจารณาถึงประเด็นการตั้งชื่อเรื่องพบว่ามีเพียง 2 ฉบับที่มีความชัดเจนของการตั้งชื่อเรื่องที่ได้นำเฟซบุ๊กมาใช้เพื่อการเรียนการสอนแต่ไม่สะท้อนถึงตัวแปรที่ต้องการศึกษา ส่วนอีก 3 ฉบับใช้คำว่า “เว็บเครือข่ายทางสังคม” จึงทำให้ไม่ชัดเจนว่าได้ใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเรียนการสอน จึงได้ผลการประเมินในระดับดี 4 ฉบับ และระดับพอใช้ 1 ฉบับ

สำหรับประเด็นขอบเขตการวิจัยพบ 1 ฉบับที่กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเดียวกันซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ตามหลักการการสุ่มตัวอย่าง อีก 1 ฉบับที่ไม่ระบุจำนวนประชากรจึงไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่างด้วยหรือไม่ รวมทั้งอีก 1 ฉบับที่ระบุเป็นประชากรแต่กลับใช้สถิติสำหรับกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนขอบเขตด้านตัวแปรพบว่ามีเพียง 1 ฉบับที่กล่าวถึงตัวแปรแต่อีก 4 ฉบับไม่ได้มีการกล่าวถึง แต่สามารถสกัดได้จากชื่อเรื่องและวัตถุประสงค์การวิจัย จึงได้ผลการประเมินในระดับดี 2 ฉบับ และระดับพอใช้ 2 ฉบับ ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพบทความวิจัยทั้ง 5 ฉบับ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดีมาก	ดี	พอใช้
1. ชื่อเรื่อง	-	4	1
2. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	5	-	-
3. วัตถุประสงค์การวิจัย	4	1	-
4. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)	2	-	-
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5	-	-
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2	3	-
7. ขอบเขตการวิจัย	-	2	3
8. กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี)	1	-	-
9. แบบแผนการวิจัย	2	3	-
10. เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ	3	-	2
11. การเก็บรวบรวมข้อมูล	5	-	-
12. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	4	-	1
13. ผลการวิจัย	5	-	-
14. อภิปรายผล	1	3	1
15. ข้อเสนอแนะ	5	-	-

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

การอภิปรายผล

การสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้นำสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กไปใช้ในการเรียนการสอนพบบทความวิจัยฉบับแรกในปี พ.ศ. 2555 เพียง 1 ฉบับ และไม่ปรากฏบทความวิจัยในปี พ.ศ. 2556-2557 โดยปรากฏบทความวิจัยในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 3 ฉบับ และปี พ.ศ. 2559 อีก 1 ฉบับซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ Gonzalez, Gasco, and Llopos (2016) ที่วิเคราะห์จากบทความวิจัยที่ปรากฏในวารสารฐาน Scopus และ JCR พบการเพิ่มขึ้นของการทำวิจัยในลักษณะดังกล่าว และยังพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกามีจำนวนของบทความวิจัยถึง 11 ฉบับนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 – 2558 แต่ประเทศอื่นๆ ให้ผลในทำนองเดียวกันกับการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ พบ 4 ฉบับจากประเทศตุรกี 3 ฉบับจากประเทศออสเตรเลีย สหราชอาณาจักรและมาเลเซีย 2 ฉบับจากประเทศไต้หวัน และสวีเดนและ1 ฉบับจากสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สเปน อิหร่าน อิตาลี เกาหลีใต้ เนเธอร์แลนด์ เซอร์เบีย สิงคโปร์ และไทย ผลข้างต้นเป็นการวิเคราะห์จากบทความวิจัยที่ปรากฏในวารสารฐาน Scopus และ JCR จึงปรากฏงานวิจัยจำนวนไม่มากนัก หากได้รวบรวมจากวารสารในแต่ละประเทศต่างๆ น่าจะมีจำนวนที่มากกว่านี้ แต่เป็นที่น่าแปลกใจว่าการสังเคราะห์ครั้งนี้พบว่านักวิจัยในประเทศไทยไม่ค่อยได้นำเฟซบุ๊กไปใช้ในการเรียนการสอนซึ่งให้ผลที่สวนทางกับจำนวนบัญชีผู้ใช้ในประเทศที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ 8 ของโลก รองจากประเทศสหรัฐอเมริกา อินเดีย บราซิล อินโดนีเซีย เม็กซิโก ฟิลิปปินส์ ตุรกี (Internet World Stats, 2017) และมีบัญชีผู้ใช้ 5 อันดับแรกจากกรุงเทพ ชลบุรี เชียงใหม่ นครราชสีมา และสงขลา (ThothZocial, 2016) แต่ปรากฏบทความวิจัยเฉพาะจากกรุงเทพ และนครราชสีมา รวมทั้งปรากฏต้นสังกัด และวารสารที่ตีพิมพ์บทความที่มาจากคณาจารย์ด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพียง 1 ฉบับ อาจเป็นไปได้ว่าคณาจารย์จากคณะข้างต้นมีเครื่องมือสื่อสารที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้เรียนอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารก็เป็นได้

ส่วนการกำหนดคำสำคัญจากบทความวิจัย และการตั้งชื่อเรื่องนั้น โดยส่วนใหญ่ไม่สะท้อนถึงการนำเฟซบุ๊กไปใช้จึงทำให้สารสนเทศที่ได้จากการสืบค้นเข้าถึงได้ลำบาก บางเรื่องเขียนไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทำให้ตีความได้หลายทิศทาง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ชื่อเรื่องงานวิจัยเกิดจากการนำคำสำคัญทั้งหมดมาประกอบกันนั่นเอง เมื่อพิจารณาความหมายของคำสำคัญตามการนิยามของบุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร (2553) กล่าวว่าคำสำคัญเป็นคำหรือวลีที่แสดงเนื้อหาสำคัญของงานวิจัยที่จะใช้เป็นคำหลักในการสืบค้นงานวิจัยเรื่องนั้นๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักเขียนให้ครบทุกตัวแปร หรืออาจเขียนเพื่อบอกให้ทราบถึงประชากรของงานวิจัยด้วย สำหรับการตั้งชื่อเรื่องนั้นผู้วิจัยควรระบุให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัย ตัวแปร และกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาดังนั้น ในกรณีข้างต้นผู้วิจัยจึงควรมีคำว่า “เฟซบุ๊ก” ทั้งในคำสำคัญและชื่อเรื่องของงานวิจัย

การนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นมีบางฉบับที่รวบรวมไว้อย่างครอบคลุม และชัดเจน แต่อีกบางฉบับมีเนื้อหาที่ไม่มากพอ และไม่มีงานวิจัยของต่างประเทศจึงทำให้บทความวิจัยแสดงถึงคุณภาพทางวิชาการน้อยลง เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเสนอโดย สุวิมล ว่องวาณิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2546) กล่าวว่า เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินการวิจัย ตลอดจนแสดงคุณภาพของงานวิจัยที่จะทำ และเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้เห็นพื้นฐานทางทฤษฎีและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเห็นภาพรวมของงานวิจัยที่ทำ แสดงการสังเคราะห์ความรู้ สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย มีแนวทางในการดำเนินการวิจัยที่ดี และแสดงถึงความสามารถและความเป็นนักวิชาการของนักวิจัยด้วย

การเขียนขอบเขตการวิจัยจะครอบคลุมถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ เนื้อหา และระยะเวลาซึ่งประเด็นเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างมักมีความผิดพลาดอยู่บ่อยๆ คล้ายกับบางบทความวิจัยในการสังเคราะห์ครั้งนี้ นั่นคือประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเดียวกันซึ่งผิดหลักการสุ่มตัวอย่างอย่างชัดเจน กล่าวคือ ประชากรแทนกลุ่มคน สัตว์ สิ่งของ องค์กรต่างๆ ทั้งหมดตามที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างแทนส่วนหนึ่งของประชากรที่ถูกเลือกมาด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งเพื่อเป็นตัวแทนในการศึกษา (ประสพชัย พสุนนท์, 2553) อย่างไรก็ตาม หากพบว่ากลุ่มประชากรมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยต้องการศึกษาทั้งประชากร และต้องการใช้สถิติอ้างอิงเพื่อสามารถอนุมานยังกลุ่มอื่นในอนาคตได้ด้วยนั้น ควรเลี่ยงเป็นคำว่า “กลุ่มเป้าหมาย” แทนได้

การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยเป็นขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยครอบคลุมการหาค่าความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ จากการสังเคราะห์พบว่าบางบทความวิจัยไม่ได้เสนอประเด็นข้างต้นจึงไม่แน่ชัดได้ว่าเครื่องมือที่ใช้มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด นำไปสู่ผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือต่อไปอีกด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเครื่องมือวิจัยบางประเภท อาทิ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือแบบสอบถามความพึงพอใจที่ไม่สามารถนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างได้ อาจจะผ่านขั้นตอนการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบว่าวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการหรือไม่

การอภิปรายผลโดยส่วนใหญ่มักอภิปรายอิงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปถึงความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ มีเพียงบางบทความวิจัยที่ได้นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอภิปรายร่วมด้วย หากพิจารณาถึงการเขียนอภิปรายนั้น ทองสง่า ผ่องแผ้ว (2550) ได้เขียนไว้ว่า “เป็นการประเมินหรือขยายความของผลการวิจัยเพื่อยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้น่าเชื่อถือ ถูกต้องเป็นจริง โดยชี้ให้เห็นว่าผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ตรงตามข้อเท็จจริงที่พบตรงตามแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยคนอื่นหรือไม่อย่างไร ผลการวิจัยนั้นเป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีอะไรบ้าง รวมทั้งมีความขัดแย้งหรือไม่ ถ้ามีความขัดแย้งจะต้องอธิบายเหตุผล และหาข้อมูลสนับสนุน ชี้แจงความเป็นไปได้ของผลการวิจัยนั้น การเขียนส่วนนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้แสดงภูมิปัญญาเชิงวิพากษ์ในฐานะที่เป็นผู้ทำวิจัย” นั่นแสดงให้เห็นว่ายังไม่มีบทความวิจัยได้ที่ได้อภิปรายตามทัศนะของผู้วิจัยว่าผลที่ได้ข้างต้นอันเนื่องมาจากเหตุผล หรือบริบทของการจัดการเรียนรู้ใดเป็นหลัก หากได้เพิ่มส่วนนี้แล้วจะทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ชัดเจนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้มีบทความวิจัยเพียง 5 เรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งได้นำเฟซบุ๊กมาใช้เพื่อการเรียนการสอนและดำเนินการโดยผู้สอนในรายวิชาต่างๆ เห็นได้ว่ามีงานวิจัยจำนวนน้อยมากที่ดำเนินการในลักษณะนี้เมื่อเทียบกับบัญชีผู้ใช้ในประเทศไทยซึ่งสูงสุดเป็นอันดับ 8 ของโลก ผลข้างต้นเป็นไปได้ว่าผู้สอนน่าจะใช้เฟซบุ๊กเป็นเพียงสื่อกลาง หรือเป็นเพียงช่องทางการกำหนดชิ้นงาน การส่งงาน การวิพากษ์งาน หรือการกำหนดแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ไม่ได้ดำเนินการในสิ่งที่ผู้สอนปฏิบัติออกมาเป็นงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ความรู้ว่าผลจากการใช้เฟซบุ๊กเป็นไปในทิศทางใด ผู้สังเคราะห์ตั้งข้อสังเกตว่าผู้สอนหลายๆ คนที่ใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเรียนการสอน แต่เมื่อต้องนำเฟซบุ๊กเป็นสื่อเพื่อการวิจัยอาจเกิดความไม่เข้าใจว่าจะต้องดำเนินการตามระเบียบแบบแผนการวิจัยให้ถูกต้องอย่างไร หรือผู้สอนอาจจะไม่สามารถดำเนินการวิจัยในลักษณะดังงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ก็เป็นได้ เพราะผู้สอนบางคนไม่ได้จบศาสตร์การสอนมา จึงไม่เข้าใจหลักการและขั้นตอนของการทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้สังเคราะห์เห็นว่าหากผู้สอนสามารถดำเนินการได้จะทำให้ได้คำตอบในบางประเด็นจากเฟซบุ๊กที่สามารถสะท้อนการเรียนรู้ของนักศึกษายุคใหม่ตอบสนองการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ศาสตร์การสอนกำลังให้ความสนใจในประเด็นนี้ได้ อีกทั้งยังสามารถดึงการจดจ่อต่อโลกออนไลน์ของนักศึกษาสู่กิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจมากขึ้น เพียงแต่ยังใช้ช่องทางการสื่อสารเดิมที่ผู้เรียนคุ้นเคยดังเช่นเฟซบุ๊ก นำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ในระดับปริญญาบัณฑิตเช่นเดียวกันกับการสอนในรูปแบบเดิม และจากผลการวิจัยครั้งนี้เห็นได้ว่าผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เฟซบุ๊กได้ครอบคลุมรายวิชาทั้งที่เป็นวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์แต่ผู้สอนอาจต้องเตรียมกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความน่าสนใจต่อธรรมชาติรายวิชาแต่ละรายวิชาที่จะสามารถดำเนินการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น หรืออาจนำวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษาและเสริมช่องทางการสื่อสารออนไลน์ด้วยเฟซบุ๊กอีกทางหนึ่งก็ย่อมได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้นไม่เพียงให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชานั้นๆ เพียงอย่างเดียว ผู้สอนอาจจะศึกษาตัวแปรตามที่เกี่ยวโยงกับทักษะในชีวิตประจำวัน หรือทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นอกเหนือจากทักษะพื้นฐานเพื่อตอบโจทย์ทักษะต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาให้สอดคล้องกับผู้เรียนในยุคปัจจุบันได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กันต์ธีร์ อนันตพงศ์ และจารุรินทร์ ปิตานุพงศ์. (2557). “ผลของ Facebook ต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.” **สงขลานครินทร์เวชสาร.** 32, 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม): 393-404.

จีราวรรณ ทองลิ้ม. (2558). “ประสิทธิภาพการใช้ Facebook เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนิสิต.” **วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์).** 8, 3: 61-67.

ทองสง่า ผ่องแผ้ว. (2550). **การเขียนวิทยานิพนธ์: การเขียนอภิปรายผลแบบมืออาชีพ.** เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2559, จาก http://www.gotoknow.org/posts/140717

ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์. (2558). “การศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการใช้ Facebook ในการเรียนการสอนรายวิชาการออกแบบและผลิตสื่อกราฟิกเพื่อการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.” **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 17, 3 (กรกฎาคม-กันยายน): 82-88.

บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร.(2553). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์.** กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสพชัย พสุนนท์. (2553). **สถิติธุรกิจ.** กรุงเทพฯ: ท็อปส์.

ผุสดี ดอกพรม. (2558). “การตระหนักถึงความเป็นส่วนตัวด้านสารสนเทศบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ของนักศึกษาคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรณีศึกษาเฟซบุ๊ก.” **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ,** 8, 1 (มกราคม-เมษายน): 18-38.

ภัทราพันธ์ หรุ่นรักวิทย์. (2557). “การเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ และทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อคณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากรภายหลังภาวะวิกฤต.” **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ,** 7, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 699-714.

ภิรมย์ พาบุ. (2558). “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนด้วยการใช้เว็บเครือข่ายทางสังคมเพื่อการเรียนและการสอน.” **วารสารวิทยาศาสตร์ประยุกต์.** 14, 2: 85-94.

ศันสนีย์ เลี้ยงพานิชย์. (2555). “การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจจากการใช้เว็บเครือข่ายสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์.” **วารสารวิจัย มข**. 17, 1: 142-152.

สุวิมล ว่องวาณิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย. (2546). **แนวทางการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์.** กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร. (2559). “พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนนทบุรี.” **สุทธิปริทัศน์.** 30, 93 (มกราคม-มีนาคม): 116-130.

อัญชลี สุขในสิทธิ์. (2559). “การศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์.” **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.** 10, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 138-154.

ภาษาต่างประเทศ

Gafni, R., and Deri, M. (2012). “Costs and Benefits of Facebook for Undergraduate Students.” **Interdisciplinary Journal of Information, Knowledge, and Management.** 7: 45-61.

Gonzalez, M. R., Gasco, J., and Llopis, J. (2014). “Facebook and academic performance: A positive outcome.” **Anthropologist.** 23(1, 2): 59-67.

Internet World Stats. (2017). **Top 20 countries with the highest number of internet users.** Retrieved July 17, 2017, from https://internetworldstats.com

Pempek, T., Yermoleyeva, Y, and Calvert, S. (2009). “College students' social networking experiences on Facebook.” **Journal of Applied Developmental Psychology**. 30: 227–238

ThothZocial. (2016). **Global and Thailand Facebook Population update 2016.** Retrieved December 15, 2016, from https://thothzocial.com/facebook-population-2016/